

# EKONOMISTA

CZASOPISMO POŚWIĘCONE NAUCE I POTRZEBOM ŻYCIA  
ZAŁOŻONE W ROKU 1900

2019

4

Indeks 357030  
ISSN 2299-6184  
Cena 60,27 zł  
(w tym 23% VAT)

## W numerze

IZABELA BLUDNIK

**Endogeniczna podaż pieniądza w warunkach finansjalizacji  
– perspektywa ekonomii heterodoksyjnej**

ŁUKASZ KUROWSKI

**Stabilność finansowa a polityka pieniężna po globalnym kryzysie finansowym**

JACEK JANKIEWICZ  
PRZEMYSŁAW GARSZTKA

**Unemployment and Time Spent in Household Production**

TADEUSZ TRUSKOLASKI  
KAMIL WALIGÓRA

**The Role of the Białystok Science and Technology Park  
in Implementing the Smart City Concept**

## Spis treści

### Artykuły

|                                                                                                                                                          |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Izabela B L U D N I K: Endogeniczna podaż pieniądza w warunkach finansjalizacji – perspektywa ekonomii heterodoksyjnej .....                             | 399 |
| Łukasz K U R O W S K I: Stabilność finansowa a polityka pieniężna po globalnym kryzysie finansowym .....                                                 | 414 |
| Jacek J A N K I E W I C Z, Przemysław G A R S Z T K A: Unemployment and Time Spent in Household Production .....                                         | 432 |
| Tadeusz T R U S K O L A S K I, Kamil W A L I G Ó R A: The Role of the Białystok Science and Technology Park in Implementing the Smart City Concept ..... | 452 |

### Miscellanea

|                                                                                                                                                                                    |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Yulya S L O B O D Y A N I K, Lyudmyla C H Y Z H E V S K A: The Contribution of Supreme Audit Institutions to Good Governance and Sustainable Development: the Case of Ukraine..... | 472 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

### Dyskusje

|                                                                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Andrzej C Z Y Ź E W S K I: W dyskursie o kwestii agrarnej (na kanwie książki J.S. Zegara <i>Kwestia agrarna w Polsce</i> ) ..... | 487 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

### Konferencje i seminaria

|                                                                                                                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Lidia D A N I K: Konferencja naukowa „World Economy 2019: Learning from the Past and Designing the Future” (Kolegium Gospodarki Światowej SGH, Warszawa, 9–10 maja 2019 r.) ..... | 497 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

### Recenzje i omówienia

|                                                                                                                                        |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Marcin P I A T K O W S K I: <i>Europe’s Growth Champion. Insights from the Economic Growth in Poland</i> (rec. Łukasz Dwilewicz) ..... | 501 |
| <i>Rynek firm pożyczkowych w Polsce. Teoria i praktyka</i> , red. nauk. Iwona Jakubowska-Branicka (rec. Krzysztof Waliszewski) .....   | 505 |

\*

Dwumiesięcznik „Ekonomista” publikuje oryginalne teksty naukowe w języku polskim i angielskim poświęcone problematyce ekonomicznej. Wszystkie nadesłane teksty zgodne z profilem pisma i jego standardami redakcyjnymi są oceniane przez recenzentów w procedurze *double-blind* i zatwierdzane do druku przez Komitet Redakcyjny.

Czasopismo „Ekonomista” jest indeksowane w Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI), Scopus Journal List, ERIH PLUS, Scimago Journal & Country Rank i ICI Journals Master List (Index Copernicus International). Każdy artykuł zawiera streszczenie w języku polskim, angielskim i rosyjskim (wraz ze słowami kluczowymi i kodami JEL), dostępne na stronie redakcyjnej czasopisma i reprodukowane w polskiej bazie bibliograficznej BazEkon. Anglojęzyczne streszczenia są także zawarte w międzynarodowych bazach ESCI, Scopus i CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Otwarty dostęp do pełnych tekstów artykułów z zasobów archiwalnych oraz wybranych artykułów z wydań bieżących jest możliwy na stronie redakcyjnej ([www.ekonomista.info.pl](http://www.ekonomista.info.pl)).

Zgodnie z decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r. za publikację zamieszczane w „Ekonomiście” przysługują 40 pkt.

IZABELA BLUDNIK\*

---

## **Endogeniczna podaż pieniądza w warunkach finansjalizacji – perspektywa ekonomii heterodoksyjnej**

### **Wstęp**

Endogeniczność podaży pieniądza oraz finansjalizacja są immanentnymi cechami współczesnych rozwiniętych gospodarek rynkowych. Interpretacja ich znaczenia w wymiarze makroekonomicznym oraz identyfikacja zachodzącej między nimi relacji różnią się jednak w zależności od tego, czy przyjmuje się perspektywę głównego nurtu ekonomii, czy ekonomii heterodoksyjnej. Zgodnie z podejściem zdominowanego przez wpływy neoklasyczne „mainstreamu” ciąg przyczynowo-skutkowy przebiega od finansjalizacji do endogeniczności podaży pieniądza. Twierdzi się tu, że dynamiczny rozwój sfery finansów wymusił zmianę stanowiska banków centralnych, które w obliczu utraty kontroli nad agregatami pieniężnymi przyznały, że ilość pieniądza w obiegu jest obecnie kreowana na zasadach endogenicznych. Endogeniczność pieniądza należy przy tym traktować w kategoriach przejściowej i odwracalnej reakcji na zmianę warunków otoczenia. Nic zatem nie stoi na przeszkodzie, by wraz z kolejnymi przeobrażeniami rzeczywistości powrócić do koncepcji egzogenicznej kreacji podaży pieniądza. Co więcej, w tym ujęciu finansjalizacja nie jest zjawiskiem negatywnym, lecz przejawem naturalnego procesu ewolucji gospodarek wolnorynkowych.

Zupełnie inaczej kwestie te postrzegają zwolennicy ekonomii heterodoksyjnej. Według nich, z uwagi na kredytowy charakter pieniądza, endogeniczność jest trwałym i niezmiennym jego wyróżnikiem. I to właśnie możliwość nieograniczonej kreacji pieniądza *ex nihilo*, w obliczu postępującej od lat 70. XX w. liberalizacji rynków finansowych, stworzyła warunki do pojawienia się i narastania finansjalizacji. A zatem ciąg przyczynowo-skutkowy jest tu odwrotny niż w wersji prezentowanej przez główny nurt. Ponadto finansjalizacja jest postrzegana jako zjawisko z jednej strony ze wszech miar niepożądane i niebezpieczne, mogące

---

\* Dr hab. Izabela Bludnik – prof. Uniwersytetu Szczecińskiego, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług; e-mail: [izabela.bludnik@wzieu.pl](mailto:izabela.bludnik@wzieu.pl)

prowadzić do kryzysów na skalę światową, a z drugiej – jako przejściowa aberracja systemu gospodarczego, która ujawnia się obecnie w postaci kapitalizmu hiperfinansowego.

Celem artykułu jest przybliżenie heterodoksyjnej interpretacji endogeniczności podaży pieniądza i finansjalizacji oraz zachodzącej między nimi relacji przyczynowej przez pryzmat makroekonomicznej teorii obiegu pieniężnego (*monetary circuit theory* – MCT). To podejście teoretyczne stawia bowiem w centrum swojego zainteresowania zagadnienia pieniężne, głosząc przy tym radykalną wersję endogeniczności w postaci tzw. endogeniczności naturalnej.

Zgodnie z założonym celem w części pierwszej przybliżono pojęcie endogenicznej kreacji pieniądza w ujęciu ekonomii heterodoksyjnej. W części drugiej przedstawiono problematykę finansjalizacji. Trzecią część poświęcono charakterystyce makroekonomicznej teorii obiegu pieniężnego. W części czwartej omówiono implikacje teorii MCT dla polityki pieniężnej. Artykuł zamyka podsumowanie.

## 1. Endogeniczna kreacja pieniądza

Zgodnie ze stanowiskiem heterodoksyjnym<sup>1</sup> gospodarkę należy postrzegać jako opartą na pieniądzu, przez co funkcjonuje ona w odmienny sposób od wizji neoklasycznej przypominającej system barterowy, w którym pieniądz jest jedynie „zasłoną”. Pieniądz w gospodarce kapitalistycznej przejawia swój nieodwracalny wpływ w krótkim i długim okresie. Sektor realny i pieniężny nie mogą więc być analizowane oddzielnie. Proces produkcji wymaga czasu i musi być sfinansowany jeszcze przed jego rozpoczęciem ze środków pozyskanych od banków komercyjnych (lub innych instytucji finansowych). To z kolei oznacza, że banki reagują na

---

<sup>1</sup> Ekonomia heterodoksyjna definiowana jest tu przez pryzmat kryterium zarówno socjologicznego, jak i intelektualnego. Jest więc postrzegana jako zróżnicowany zbiór poglądów, wskazujący na ogromne skomplikowanie życia gospodarczego oraz trudności w jego formalnym modelowaniu i przekonującym prognozowaniu przebiegu zjawisk ekonomicznych, a przez to pozostający na marginesie dyskusji teoretycznych toczących się w głównym nurcie, które mają decydujący wpływ na programy akademickiego nauczania ekonomii oraz procesy projektowania i wdrażania rozwiązań praktycznych. Równocześnie uznaje się, że pomimo wyraźnej heterogeniczności zainteresowań i podejmowanych problemów badawczych, ekonomię heterodoksyjną można opisać w sposób pozytywny za pomocą następujących założeń: realizm, organicyzm, racjonalność proceduralna, produkcja i wzrost, interwencjonizm państwowy. Zgodnie z zaproponowaną definicją do najważniejszych podejść heterodoksyjnych należą: postkeynesizm, makroekonomiczna teoria obiegu pieniężnego, szkoła neoaustriacka, marksizm, instytucjonalizm, neoinstytucjonalizm, teoria wyboru publicznego i ewolucjonizm.

Do ekonomii głównego nurtu należy z kolei zaliczyć z jednej strony podejścia zdominowane przez wyraźne wpływy neoklasyczne (monetarizm, nowa klasyczna ekonomia, realny cykl koniunkturalny) oraz podejścia czerpiące wprawdzie inspirację z teorii J.M. Keynesa, ale wykazujące równocześnie silne wpływy neoklasyczne („stara” synteza neoklasyczna, neokeynesizm, nowa synteza neoklasyczna), a z drugiej strony stanowiska nie-neoklasyczne, które zdobyły wystarczająco duży rozgłos i prestiż, by móc wpływać na kierunek dyskusji toczących się w środowisku profesjonalistów (ekonomia behawioralna, ekonomia eksperymentalna, nowa ekonomia instytucjonalna, teoria gier ewolucyjnych wykorzystująca teorię złożoności). Co do tej drugiej grupy istnieje jednak w literaturze przedmiotu na tyle dużo kontrowersji, że za główny nurt ekonomii uznaje się zwykle tylko tę pierwszą. Takie podejście przyjęto też w niniejszym artykule. Więcej na ten temat zob. Bludnik (2015).

- Rochon L.-P., *Credit, Money and Production: An Alternative Post-Keynesian Approach*, Edward Elgar, Cheltenham 1999a.
- Rochon L.-P., *The Creation and Circulation of Endogenous Money: A Circuit Dynamic Approach*, „Journal of Economic Issues” 1999b, nr 33(1).
- Rochon L.-P., *On Money and Endogenous Money: Post Keynesian and Circulation Approaches*, w: *Modern Theories of Money. The Nature and Role of Money in Capitalist Economies*, red. L.-P. Rochon, S. Rossi, Edward Elgar, Cheltenham 2003, s. 115–141.
- Rossi S., *The 2007–9 Financial Crisis: An Endogenous-Money View*, „Studi e Note di Economia” 2010, nr 15(3).
- Sawyer M., *What is Financialization?*, „International Journal of Political Economy” 2013/14, nr 42(4).
- Sawyer M., Passarella M.V., *The Monetary Circuit in the Age of Financialisation: A Stock-Flow Consistent Model with A Twofold Banking Sector*, „Metroeconomica” 2017, nr 68(2).
- Seccareccia M., *Post Keynesian Fundism and Monetary Circulation*, w: *Money in Motion: the Post Keynesian and Circulation Approaches*, red. G. Deleplace, E. Nell, Macmillan, London 1996, s. 400–416.
- Seccareccia M., *Financialization and the Transformation of Commercial Banking: Understanding the Recent Canadian Experience Before and During the International Financial Crisis*, „Journal of Post Keynesian Economics” 2012, nr 35(2).
- Schmitt B., *La Formation du Pouvoir d’Achant*, Sirey, Paris 1960.
- Schmitt B., *Monnaie, Salaries et Profits*, Presses Universitaires de France, Paris 1966.
- Schmitt B., *Théorie Unitaire de la Monnaie, Nationale et Internationale*, Castella, Albeuve 1975.
- Sopoćko A., *Gra finansowa – stagnacja czy wzrost bogatego świata?*, „Ekonomista” 2012, nr 4.
- Stockhammer E., *Financialisation and the Slowdown of Accumulation*, „Cambridge Journal of Economics” 2004, nr 28(5).
- Wray L.R., *Money and Credit in Capitalist Economies. The Endogenous Money Approach*, Edward Elgar, Aldershot 1990.

## ENDOGENICZNA PODAŻ PIENIĄDZA W WARUNKACH FINANSJALIZACJI – PERSPEKTYWA EKONOMII HETERODOKSYJNEJ

### Streszczenie

Ekonomia heterodoksyjna interpretuje zjawiska endogeniczności podaży pieniądza oraz finansjalizacji, jak również związek przyczynowo-skutkowy zachodzący między nimi inaczej niż ekonomia głównego nurtu. Endogeniczność postrzega się tu jako trwałą i niezmienną cechę pieniądza, stanowiącą równocześnie determinantę finansjalizacji. Ta z kolei jest uznawana za przejściową i odwracalną aberrację, rodzącą jednak poważne zagrożenia dla stabilności gospodarek. Kwestie te zostały przeanalizowane przez pryzmat makroekonomicznej teorii obiegu pieniężnego, która stawia w centrum swojego zainteresowania zagadnienia pieniężne, głosząc przy tym tzw. endogeniczność naturalną.

**Słowa kluczowe:** pieniądz endogeniczny, finansjalizacja, teoria obiegu pieniężnego

**JEL:** B59, E44, E51, E52

## ENDOGENOUS MONEY SUPPLY UNDER FINANCIALIZATION: HETERODOX ECONOMIC PERSPECTIVE

### Abstract

Heterodox economics interprets the phenomena of endogenous money supply and financialization, and the cause-and-effect relationship between them, in a way different than mainstream economics. Endogeneity is perceived here as a durable and constant feature of money, which constitutes at the same time a determinant of financialization. The latter, in turn, is considered as a temporary and reversible aberration, representing a serious threat for economic stability. These questions have been analysed from the angle of the macroeconomic theory of money supply, which focuses on monetary problems, declaring a so-called natural endogeneity.

**Keywords:** endogenous money, financialization, theory of money circulation

**JEL:** B59, E44, E51, E52

## ЭНДОГЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ ДЕНЕГ В УСЛОВИЯХ ФИНАНСИАЛИЗАЦИИ – ПЕРСПЕКТИВА ГЕТЕРОДОКСАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

### Резюме

Подход гетеродоксальной экономики к явлению эндогенности предложения денег и финансовой лиализации, а также к причинно-следственной связи между ними, отличается от подхода экономики главного течения. Эндогенность воспринимается здесь как постоянная и неизменная черта денег, являющаяся одновременно детерминантом финансовой лиализации. В свою очередь, финансовая лиализация считается временной и устранимой аберрацией, которая, однако, может быть серьезной угрозой для стабильности экономики. Эти вопросы анализируются сквозь призму макроэкономической теории денежного обращения, в центре внимания которой находятся деньги, провозглашая тем самым так наз. естественную эндогенность.

**Ключевые слова:** эндогенные деньги, финансовая лиализация, теория денежных потоков

**JEL:** B59, E44, E51, E52

ŁUKASZ KUROWSKI\*

---

## **Stabilność finansowa a polityka pieniężna po globalnym kryzysie finansowym<sup>1</sup>**

### **Wstęp**

Doświadczenia kryzysu finansowego lat 2007–2009 wpłynęły na rewizję poglądów dotyczących nadzoru nad sektorem bankowym. Koszty makroekonomiczne będące efektem kryzysu były tak duże<sup>2</sup>, że ich skutki odczuwalne są do dzisiaj. W literaturze kształtuje się konsensus co do przyczyn kryzysu, obejmujących błędy w polityce pieniężnej i nadzorze ostrożnościowym, a także wadliwy system zarządzania bankiem i błędny system bodźców (Hellwing 2008, Merrouche i Nier 2010, Iwanicz-Drozdowska i in. 2016). Wybuch kryzysu finansowego był konsekwencją materializacji narastających nierównowag i ryzyka systemowego, które miały swoje źródła zarówno w samym systemie finansowym, jak i poza nim i wynikały z silnych powiązań pomiędzy sferą finansową i realną.

Zaangażowanie banków centralnych w stabilność finansową, w szczególności po wybuchu globalnego kryzysu finansowego, jest zasadne i nie budzi wątpliwości (Smaga 2013). Pytanie dotyczy kwestii zaangażowania instrumentów polityki pieniężnej w ograniczenie narastania ryzyka systemowego. Celem artykułu jest zatem przeanalizowanie istotności zmiennych finansowych w funkcji reakcji polityki pieniężnej. Intuicyjnie można oczekiwać, że po globalnym kryzysie finansowym funkcja reakcji banku centralnego, obok odchylenia inflacji od celu oraz luki popytowej, bierze pod uwagę czynniki związane ze stabilnością systemu finansowego. Oznacza to, że w modelowaniu makroekonomicznym użytecz-

---

\* Dr Łukasz Kurowski – Instytut Finansów, Szkoła Główna Handlowa; Narodowy Bank Polski; e-mail: lukaszkurowskisgh@gmail.com

<sup>1</sup> Tekst jest efektem realizacji grantu o numerze rejestracyjnym 2017/25/N/HS4/00323, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki. Tekst wyraża prywatne poglądy autora i nie może być traktowany jako oficjalne stanowisko instytucji, w której jest zatrudniony. Autor dziękuje prof. dr hab. Małgorzacie Iwanicz-Drozdowskiej oraz dr. Pawłowi Smadze za konstruktywne uwagi do poprzedniej wersji tekstu.

<sup>2</sup> Zgodnie z oszacowaniami Ollivaud i Turner (2014) zagregowane straty potencjalnej wartości PKB wśród krajów OECD, które doświadczyły kryzysu bankowego, sięgały 5,5%.

ne byłoby uwzględnienie zmiennych finansowych do prognozowania zmiennych realnych. Zasadność takiego podejścia budzi jednak wątpliwości. Zarówno przeciwnicy (np. Svensson 2018), jak i zwolennicy (np. Borio i in. 2016) uwzględniania zmiennych finansowych w polityce pieniężnej mają silne argumenty. Nie zmienia to jednak faktu, że działania polityki pieniężnej mogą okazać się procykliczne względem cyklu finansowego.

Metoda badawcza opiera się na powszechnie stosowanej w badaniach regule Taylora. Próba obejmuje kwartalne dane z okresu 1999–2017 dotyczące gospodarki i banków centralnych z 10 krajów (Chiny, Czechy, Dania, Węgry, Korea, Norwegia, Polska, Szwecja, Wielka Brytania oraz USA). Na podstawie wyników badania można wyciągnąć dwa główne wnioski: 1) obecnie polityka pieniężna poprzez zmiany stóp procentowych w większym stopniu działa antycyklicznie na rynek kredytowy niż przed globalnym kryzysem finansowym; 2) uwzględnianie luki kredytowej w ramach prowadzonej polityki pieniężnej może powodować procykliczne działanie stóp procentowych względem luki popytowej. W niektórych bankach centralnych (np. Czechy i Norwegia) zauważalna jest również zależność odwrotna, tj. istotne antycykliczne działanie na lukę popytową współwystępuje z procyklicznym działaniem na lukę kredytową. Istotnie dodatni parametr przy luce kredytowej w regule Taylora nie świadczy o rozszerzeniu mandatu polityki pieniężnej o stabilność finansową (tzw. podejście *leaning against the wind*). Jest to jedynie potwierdzenie, że zmiany stóp procentowych w danym okresie działały antycyklicznie względem cyklu kredytowego (inaczej mówiąc, wspierały jeden z celów polityki makroostrożnościowej). Podejście *leaning against the wind* jest głównie utożsamiane z zaangażowaniem polityki pieniężnej w zwalczanie nadmiernej akcji kredytowej (lub nadmiernego zadłużenia). Miara, którą jest luka kredytowa, uwzględnia zarówno nadmierną akcję kredytową (luka dodatnia), jak i ujemne odchylenie od poziomu równowagi (luka ujemna). Zatem badanie ma na celu sprawdzenie, czy poprzez zmiany stopy procentowej polityka pieniężna wspierała równowagę w cyklu kredytowym (tj. zmniejszała odchylenie bieżącego poziomu akcji kredytowej od poziomu równowagi wyznaczonego za pomocą odpowiedniego filtra).

Artykuł składa się z czterech części. W pierwszej części dokonano przeglądu literatury związanej z rolą zmiennych finansowych w systemie operacyjnym polityki pieniężnej oraz w prognozowaniu zmiennych realnych. Część druga stanowi opis metody badawczej zastosowanej do analizy postawionego problemu. W trzeciej części przeanalizowano otrzymane wyniki oraz wskazano najważniejsze wnioski z badania. Ostatnia część jest dyskusją na temat słuszności zaangażowania polityki pieniężnej w stabilność finansową i roli polityki makroostrożnościowej.

## 1. Przegląd literatury

Mandat banków centralnych stosujących strategię celu inflacyjnego polega na utrzymaniu stabilnego poziomu cen, który jest podstawowym zadaniem polityki



- Rada Polityki Pieniężnej, *Założenia polityki pieniężnej na rok 2009*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2009.
- RBA, *Statement on the Conduct of Monetary Policy*, Reserve Bank of Australia Statement, 2016.
- Romer Ch., Romer D., *Federal Reserve Information and the Behavior of Interest Rates*, „American Economic Review” 2010, nr 90.
- Roos M., Schmidt U., *The Importance of Time Series Extrapolation for Macroeconomic Expectations*, Kiel Institute Working Papers 2011, nr 1723.
- Smaga P., *Assessing Involvement of Central Banks in Financial Stability*, Center for Financial Stability Policy Paper, New York 2013.
- Svensson L.E.O., *Inflation Targeting and “Leaning against the Wind”*, „International Journal of Central Banking” 2014, nr 10(2).
- Svensson L.E.O., *Monetary Policy and Macroprudential Policy: Different and Separate?*, CEPR Discussion Papers 13043, 2018.
- Sveriges Riksbank, *Monetary Policy in Sweden*, Stockholm 2010.
- Taylor J., *Discretion versus Policy Rules in Practice*, Stanford University, Stanford, CA 1993.
- Verdin A., *Inflation Targeting and Financial Stability: Providing Policymakers with Relevant Information*, BIS Working Papers 2015, nr 503.
- Woodford M., *Interest & Prices: Foundations of Monetary Policy*, Princeton University Press, Princeton, NJ 2003.
- Zabrodzka A., *QE Could Fuel Housing Bubbles in Europe*, Moody’s, New York 2015.

## STABILNOŚĆ FINANSOWA A POLITYKA PIENIĘŻNA PO GLOBALNYM KRYZYSIE FINANSOWYM

### Streszczenie

Chociaż troska banku centralnego o stabilność finansową jest zasadna, to kwestią otwartą pozostaje stosowanie instrumentów polityki pieniężnej w celu ograniczania skali nierównowag finansowych. Celem artykułu jest sprawdzenie, czy po globalnym kryzysie finansowym banki centralne używają stóp procentowych jako narzędzia makroostrożnościowego, tj. służącego stabilizacji cyklu kredytowego. W tym celu rozszerzono funkcję reakcji (tzw. regułę Taylora) o lukę kredytową (mierzoną wskaźnikiem kredyt/PKB) i estymowano ją dla 10 krajów na danych kwartalnych z okresu 1999–2017. Porównanie istotności parametrów funkcji w dwóch okresach (przed i po globalnym kryzysie finansowym) potwierdza, że banki centralne po globalnym kryzysie finansowym w większym stopniu zwracają uwagę na bieżącą fazę cyklu kredytowego przy ustalaniu stóp procentowych. Wyniki badania wskazują zasadność włączenia tej zmiennej finansowej do modeli odzwierciedlających nastawienie polityki pieniężnej (obok odchylenia inflacji od celu oraz luki popytowej).

**Słowa kluczowe:** polityka pieniężna, luka kredytowa, reguła Taylora, kryzys finansowy

**JEL:** E52, E58

## FINANCIAL STABILITY AND MONETARY POLICY AFTER THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS

### Abstract

Central bank's involvement in financial stability is no longer questioned. Yet doubts arise when monetary policy instruments are used to reduce financial imbalances. The purpose of the article is to verify whether, after the global financial crisis, central banks use interest rates as a macroprudential instrument. In order to do this, the author extends central bank's reaction function by including a credit-to-GDP gap and estimates this function using quarterly data for 10 countries in the period between 1999 and 2017. Comparison of the significance of Taylor rule parameters between two periods (before and after the global financial crisis) confirms that after the global financial crisis central banks pay more attention to the phase of the credit cycle when setting interest rates. The results of the study suggest the reasonability of including the financial variable in models reflecting the monetary policy stance (apart from the deviation of inflation from the target and the output gap).

**Keywords:** monetary policy, credit gap, Taylor rule, financial crisis

**JEL:** E52, E58.

## ФИНАНСОВАЯ СТАБИЛЬНОСТЬ И ДЕНЕЖНАЯ ПОЛИТИКА ПОСЛЕ ГЛОБАЛЬНОГО ФИНАНСОВОГО КРИЗИСА

### Резюме

Центральный банк имеет бесспорное право проявлять заботу о финансовой стабильности, однако под вопросом остаются применяемые им инструменты денежной политики, призванные ограничить масштаб финансового неравновесия. Автор статьи пытается проверить, каким образом после финансового кризиса центральные банки используют инструмент процентных ставок, и служит ли он стабилизации кредитного цикла. С этой целью была расширена функция реакции (т.наз. правило Тейлора) на кредитный разрыв (соотношение кредит/ВВП) а затем она была распространена на 10 стран на базе квартальных данных за период 1999–2017. Сравнение существенности параметров функции за два периода (до и после глобального кризиса) подтверждает, что центральные банки после глобального кризиса при принятии решения о процентных ставках в большей степени обращают внимание на текущую фазу кредитного цикла.

Результаты исследования указывают на целесообразность включения этой финансовой переменной в модели, в которых отражаются цели денежной политики (наряду с отклонением инфляции от цели и разрыва спроса).

**Ключевые слова:** денежная политика, кредитный разрыв, правило Тейлора, финансовый кризис

**JEL:** E52, E58

JACEK JANKIEWICZ\*  
PRZEMYSŁAW GARSZTKA\*\*

---

## **Unemployment and Time Spent in Household Production<sup>1</sup>**

### **Introduction**

One of the shortcomings of the traditional neoclassical model of consumer choice is that it describes the behaviour of individuals only in the context of monetary prices and monetary incomes. Thus, the proposed predictions are limited to processes and events that take place under market conditions. As a result, a significant part of people's activity, which involves the management of scarce resources but is not subject to monetary exchange, remains beyond the scope of interest of economists (Michael and Becker 1973). Goldschmidt-Clermont (2000) seeks the sources for the perspective adopted by classical economics in the processes that occurred during the industrial revolution of the nineteenth century. The introduction of new technologies which increased productivity and enabled mass production could have created the impression that home production was going to diminish to the extent that it would become insignificant with regard to economic processes and economic analysis. However, that did not happen.

Moreover, the use of one general category of 'leisure' means that in the predictions of the traditional model it is irrelevant whether leisure time includes production, e.g. in the form of dinner preparation, or consists of passive television watching (Aguiar and Hurst 2006). Such a distinction becomes important from an economic point of view when we realize that the final result of the former activity has a market substitute. This, in turn, shows that in the process of con-

---

\* Dr Jacek Jankiewicz – corresponding author, Department of Microeconomics, Economic University in Poznań; e-mail: jacek.jankiewicz@ue.poznan.pl

\*\* Dr Przemysław Garsztka – Department of Econometrics, Economic University in Poznań; e-mail: przemyslaw.garsztka@ue.poznan.pl

<sup>1</sup> The research leading up to these results has received funding from the National Science Centre, Poland (Narodowe Centrum Nauki) under the grant agreement number 2016/21/B/HS4/01973 for the project entitled "Time Allocation as the Primary Resource of Polish Households".

sumption and increasing utility an individual decides about the allocation of not only his/her income, but also his/her time.

Including the non-market activity of individuals in the analysis of decisions is not only connected with the conviction that this helps to better interpret decisions taken in the market. An equally important fact is that, just as in the case of market goods and services, the consumption of the results of household production increases the utility of individuals, thus contributing to the quality of life of household members. Thus, just as in the case of the traditional neoclassical theory, and also in relation to the standard measures of economic activity and welfare such as *GDP per capita*, there can be justifiable doubt as to whether they reflect the welfare of individuals in an adequate manner (Kuznets 1934; Juster 1970; Eisner 1988; Lützel 1989). Human activity which aims to improve the quality of life and increase prosperity still remains largely outside the market sphere. Thus opinions are rightly voiced that the predictions of models that do not take into account non-market activity are to a large extent inadequate. Consequently, any conclusions drawn on their basis should not be the only guidelines for policies aimed at solving the problems of households (Mattila-Wiro 1999).

It is also easy to reach the conclusion that the assessment of the impact of changes in the level of unemployment on the welfare of individuals should also be adjusted according to the estimates of household production. Research into time allocation in the various phases of the business cycle conducted in the US shows that during periods of recession and rising unemployment 30–40% of the time that is ‘taken out’ of the labour market, on average, is devoted to additional household production (Aguilar, Hurst and Karabarbounis 2011).

The aim of this study is to examine what part of an agent’s time released from market work may be used for production realised in the non-market sphere, depending on the socio-economic characteristics of households. Adopting the perspective of economic analysis and the management of the limited resources of families, we refer to the material side of the ambiguous concept of well-being and the role that consumption plays in this context.

At the same time, we also draw attention to the importance of the non-market activity of women in creating well-being. When specifying the aim of this study a working hypothesis was adopted, according to which the level of compensation for market work by household production depends primarily on gender, and only to a lesser extent on the socio-economic characteristics of a household (cf. Jan-kiewicz 2018).

The article presents calculations made with the use of statistical material pertaining to time use among the Polish population. Considering the fact that the frequency of time use surveys in Poland is much lower than in the USA, it is necessary to adopt such methodology which makes it possible to look at how unemployment may affect the structure of the total working time of individuals using cross-sectional data (Burda and Hamermesh 2009a, 2009b). The method of estimating the compensation for market work by household production has become the first step to further estimation by means of multiple regression models.

## UNEMPLOYMENT AND TIME SPENT IN HOUSEHOLD PRODUCTION

### Abstract

In recent decades, great interest has arisen in the scientific community about better understanding and measuring of people's well-being. It is widely recognized that an exclusive concern with production and consumption, as measured in national accounts such as GDP, is an insufficient strategy and should not be the only source for guiding policy makers. This paper deals with nonmarket productive activities as sources of economic welfare, which are recognised as part of the objective well-being of households.

In the analysis the micro data from two waves (2003-04 and 2013) of Polish time use surveys were used. The aim of the paper is to investigate how the differences in time use between employed and unemployed people arise from various underlying demographic characteristics. The results indicate how many minutes of additional household production correspond to each hour of market time not worked by unemployed individuals in various types of households. By this research strategy we distinguish the groups in society which suffer the most during recessions and high levels of unemployment, and those for which the cost of unfavourable market circumstances is comparatively low. The results indicate that, independently from the socioeconomic characteristics of households, the highest degrees of compensation are seen among unemployed women. A comparison of the results from TUS 2004 and TUS 2013 reveals changes in the allocation of time for men and women. The scale of substitution in 2004 was greatest in the case of women who have children and the highest level of education. In 2013 the highest degree of compensation characterised young mothers and young fathers.

**Keywords:** well-being, unemployment, home production, households, total work

**JEL:** D13, I31

## BEZROBOCIE A CZAS POŚWIĘCANY NA PRODUKCJĘ W GOSPODARSTWIE DOMOWYM

### Streszczenie

W ostatnich dekadach wśród naukowców wzrosło zainteresowanie lepszym zrozumieniem i pomiarem dobrobytu człowieka. Powszechnie uznaje się, że wyłączenie zainteresowanie produkcją i konsumpcją, mierzonymi w rachunkach narodowych, m. in. w formie PKB, jest strategią niewystarczającą i nie powinno być jedynym źródłem wiedzy dla decydentów politycznych. Niniejszy artykuł dotyczy nierynkowej aktywności produkcyjnej, która jest źródłem ekonomicznego dobrobytu postrzeganego jako składowa obiektywnego dobrobytu gospodarstw domowych.

W analizie wykorzystano mikro-dane z dwóch edycji (2003-04 i 2013) polskich badań budżetu czasu. Celem artykułu było zbadanie, w jaki sposób różnice w wykorzystaniu czasu między pracownikami zatrudnionymi a bezrobotnymi wynikają z różnych podstawowych cech demograficznych. Wyniki wskazują, ile minut dodatkowej produkcji gospodarstwa domowego odpowiada każdej godzinie czasu rynkowego nieprzepracowanej przez osoby bezrobotne w różnych typach gospodarstw domowych. Dzięki przyjętej strategii badawczej wyróżniamy grupy społeczne, które są najbardziej dotknięte podczas recesji gospodarczej i wysokiego poziomu bezrobocia, oraz te, dla których koszt niekorzystnych warunków rynkowych jest stosunkowo niski. Wyniki wskazują, że niezależnie od cech

społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych, najwyższe stopnie kompensacji obserwuje się wśród bezrobotnych kobiet. Porównanie wyników z TUS 2004 i TUS 2013 ujawnia zmiany w alokacji czasu dla mężczyzn i kobiet. Skala substytucji w 2004 r. była największa w przypadku kobiet mających dzieci i dla najwyższego poziomu wykształcenia. W 2013 r. najwyższy stopień kompensacji charakteryzował młode matki i młodych ojców.

**Słowa kluczowe:** dobrobyt, bezrobocie, produkcja domowa, gospodarstwa domowe, łączna praca

**JEL:** D13, I31

## БЕЗРАБОТИЦА И ВРЕМЯ, ПОСВЯЩАЕМОЕ ДОМАШНЕМУ ХОЗЯЙСТВУ

### Резюме

В последние десятилетия среди ученых вырос интерес к лучшему пониманию и измерению благосостояния человека. Существует общее мнение, что изучение только производства и потребления, измеряемых в национальных показателях, в частности, показателем ВВП, является недостаточным и не должно быть единственным источником информации для политиков, принимающих решения. В настоящей статье затрагивается вопрос нерыночной производственной активности, которая является источником экономического благосостояния домашних хозяйств. В анализе были использованы микро данные двух этапов проектов (2003-04 и 2013) польских исследований, касающихся бюджета времени. Авторы статьи решили изучить, каким образом различия в использовании времени между занятыми и безработными вытекают из разных основных демографических черт. Результаты позволили определить, сколько минут дополнительной работы для домашнего хозяйства соответствуют каждому часу рыночного времени неотработанного безработными в разных типах домашних хозяйств. Согласно принятой стратегии исследования, автор выделяет социальные группы, которые наиболее страдают во время экономического спада и высокой безработицы, а также те, для которых последствия неблагоприятных рыночных условий относительно невелики.

Результаты показывают, что независимо от социально-экономических черт домашних хозяйств, самая большая степень компенсации наблюдается среди безработных женщин. Сравнение результатов TUS 2004 и TUS 2013 показывает изменения в аллокации времени для мужчин и женщин. Степень субституции в 2004 году была наибольшей в случае женщин имеющих маленьких детей и имеющих высшее образование. В 2013 году наивысшая степень компенсации отличала молодых мам и молодых отцов.

**Ключевые слова:** благосостояние, безработица, работа в домашнем хозяйстве, совокупный объем работы

**JEL:** D13, I31

TADEUSZ TRUSKOLASKI\*  
KAMIL WALIGÓRA\*\*

---

## **The Role of the Białystok Science and Technology Park in Implementing the Smart City Concept**

### **Introduction**

The cooperation between science, business and public authorities is restricted by various legal and spatial conditions. It is additionally hindered by barriers and tensions caused by the lack of common trust, resulting from the belief that the goals of particular spheres can be achieved at the expense of others (Truskolaski 2013). Further restrictions include: too little funds allocated by public authorities for the development of science as well as for own research in the industry. This kind of activity in Poland is still perceived as being highly risky (Nowak 2011). This state can be altered by establishing hybrid institutions, appointed by e.g. public institutions, that concentrate the representatives of science and business and aim at commercial utilization of their experience and knowledge. One of this kind of institutions is the Białystok Science and Technology Park.

The key problem that has been addressed in this article is the insufficient level of cooperation between the three spheres: science, business and public authorities, and the environment represented by society. Hence the superior goals, including socio-economic development, are burdened with an increased risk of failure. The functioning of institutions enabling the integration of particular spheres based on mutual benefits turns out to be a support for the implementation of the superior goal.

The aim of the article is the analysis of influence of Białystok Science and Technology Park on the city. The article presents the process of establishing a hybrid institution in the local environment that will combine scientific and

---

\* Dr. hab. Tadeusz Truskolaski – professor of University of Białystok, Department of Regional Policy and Project Management; e-mail: tadeusz.truskolaski@post.pl

\*\* Kamil Waligóra, M.A. – assistant in the Department of Regional Policy and Project Management, University of Białystok; e-mail: kamilwaligora@tlen.pl

business potential. The scope of its activity was described and the impact on the closer (local) and further (regional) surroundings was determined. The article begins with a theoretical overview of issues related to Triple Helix as well as its hitherto implementation in the region. Next, the process of investment implementation is described referring to the objectives to be achieved in the environment. Finally, the first effects of Park's functioning and its impact on the parallel implementation of the smart city concept were presented.

The cooperation (its scope, character, force) between the entities of the three spheres as well as the surrounding environment is evaluated. The direction and size of changes depend on various factors. Finally, the following things are expected: the diffusion of knowledge and the increase in innovation leading to the accelerated development of a particular city/region. The element that unites the particular spheres on the territory of Białystok, which provides the conditions enhancing the creation of innovation, is the Białystok Science and Technology Park. This institution can be considered as one of the first elements on the way to implementing the smart city concept in this territorial self-government unit.

The assumptions of the Triple Helix model constitute the reference points during the analysis of innovation systems based on knowledge. The model refers to various connections and mutual relations in the process of creation and capitalization of knowledge between the three main spheres: science, business and public authorities. They decide on the efficiency of cooperation and the speed of social and economic development.

During the analysis, it was shown that the Białystok Science and Technology Park (BSTP), within its current activity, integrates the representatives of science and business around common problems and expectations as well as supports the creation of knowledge and exchange of experience. Moreover, it is a place where creative solutions are presented, which support the development of the smart city concept. Białystok has the chance to join the so-called smart cities, if the BSTP existing in the city still generates new, innovative undertakings by making use of social expectations with the cooperation of science and business.

The BSTP creates conditions for quality improvement and increase in relations intensity between science, business and public authorities. It results in enhancing the knowledge potential. The Białystok Science and Technology Park is the first step on the way to implementing the smart city concept due to the entities it accommodates. These are, among others, the enterprises from the IT and ICT industry, which directly influence the creation of a smart city.

The creation of the BSTP in Białystok was another step towards the liquidation of the development gap between the Podlaskie Voivodeship and other regions of Poland. The formation of this space has accelerated the processes of information exchange and diffusion of innovation in the Podlasie Region, including Białystok. Based on the data of the City Hall in Białystok and the Central Statistical Office, the generally available classification of economic activity and the industry innovation ranking, the impact of developing the model on the region's innovation level has been presented.



- Sauer S., *Do Smart Cities Produce Smart Entrepreneurs?* “Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research” 2012, no. 7(3).
- Schumpeter J., *Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of Capitalist Process*, McGraw-Hill, New York 1964.
- Schumpeter J.A., *Teoria rozwoju gospodarczego*, PWN, Warszawa 1960.
- Seliga R., Sułkowski Ł., *Przedsiębiorczy uniwersytet – zastosowanie zarządzania strategicznego*, “Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2016, no. 444.
- Strategia Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011–2020+*, Urząd Miejski w Białymstoku, Białystok 2010 (załącznik do uchwały nr LVIII/777/10).
- Truskolaski T., *Kształtowanie warunków współpracy w oparciu o model triplehelix na przykładzie metropolii białostockiej*, “Ekonomia i Prawo” 2013, no.1.
- Truskolaski T., Waligóra K., *Local Aspects of the Triple Helix Model on Example of Białystok*, “Optimum. Studia Ekonomiczne” 2015, no. 5(77).
- Vernon R., *The Product Cycle Hypothesis in a New International Environment*, “Oxford Bulletin of Economics and Statistics” 1979, no. 41(4).
- Wątorok B., *Relacje biznes – nauka w opinii przedsiębiorstw specjalnych stref ekonomicznych południowo-wschodniej Polski*, “Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae” 2012, no. 1.
- WEF, *The Future of Jobs*, 2017, <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs> (access: 18.01.2018).
- Zawdzie G., *Triple Helix in developing countries – issues and challenges*, “Technology Analysis & Strategic Management” 2008, no. 20(6).

## THE ROLE OF THE BIAŁYSTOK SCIENCE AND TECHNOLOGY PARK IN IMPLEMENTING THE SMART CITY CONCEPT

### Abstract

The article contains a critical analysis of the Triple Helix model – both on a theoretical plane and in the context of its application to the functioning of the Białystok Science and Technology Park (BSTP). The authors stress that the Triple Helix model should be adjusted to local conditions. Its implementation requires modifications that take into account both the current state and future goals, which should ensure socio-economic development of the city.

The BSTP, founded by the local self-government, plays the key role in the city development. While being a hybrid institution, it creates proper conditions to generate innovative undertakings which are necessary for the implementation of smart city concept in Białystok. The authors maintain that Białystok is at the stage of integrating science and business, but ultimately the public sector should restrict its activity to ‘support on demand’. Current success of local companies in the STP is a sign of effective implementation of the smart city concept, which is beneficial for the citizens.

**Keywords:** Triple Helix, hybrid institutions, science and technology parks, smart city, Poland

**JEL:** H70, N94, O12, O31, P48

## ROLA BIAŁOSTOCKIEGO PARKU NAUKOWO-TECHNICZNEGO WE WDRAŻANIU KONCEPCJI „INTELIAGENTNEGO MIASTA”

### Streszczenie

Artykuł zawiera krytyczną analizę modelu Triple Helix, prowadzoną zarówno od strony teoretycznej, jak i praktycznej – w kontekście doświadczeń związanych z funkcjonowaniem Białostockiego Parku Naukowo-Technicznego. Autorzy uważają, że model Triple Helix powinien być dostosowany do warunków lokalnych. Jego wdrożenie wymaga modyfikacji uwzględniających stan bieżący i kluczowe cele, które mają zapewnić rozwój społeczno-ekonomiczny miasta. Hipotezę weryfikowano na podstawie przypadku Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego (BPN-T).

BPN-T, utworzony przez samorząd lokalny, odgrywa kluczową rolę w rozwoju miasta i jako instytucja hybrydowa tworzy odpowiednie warunki do tworzenia innowacyjnych przedsięwzięć, niezbędnych do wdrażania koncepcji *smart city* w Białymstoku. Autorzy twierdzą, że Białystok jest na etapie integracji nauki i biznesu, ale sektor publiczny w przyszłości powinien ograniczyć swoją aktywność do doraźnego wsparcia. Obecny sukces przedsiębiorstw zlokalizowanych w BPN-T świadczy o pomyślnym wdrażaniu koncepcji „inteligentnego miasta”, która przynosi korzyści mieszkańcom.

**Słowa kluczowe:** Triple Helix, instytucje hybrydowe, parki naukowo-technologiczne, „inteligentne miasto”, Polska

**JEL:** H70, N94, O12, O31, P48

## РОЛЬ БЕЛОСТОКСКОГО НАУЧНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПАРКА ВО ВНЕДРЕНИИ КОНЦЕПЦИИ «УМНОГО ГОРОДА»

### Резюме

В статье содержится критический анализ модели Triple Helix, как в теоретическом, так и практическом аспекте, на примере опыта функционирования Белостокского научно-технического парка. Авторы считают, что модель должна быть адаптирована к местным условиям. Ее внедрение требует модификации с учетом текущего состояния и ключевых целей, призванных обеспечить общественно-экономическое развитие города. Это гипотеза была проверена на примере Белостокского научно-технического парка (BPN-T). BPN-T, созданный местным самоуправлением, играет ключевую роль в развитии города и, являясь гибридным институтом, создает соответствующие условия для возникновения инновационных предприятий, необходимых для внедрения концепции *smart city* в Белостоке. По мнению авторов, Белосток находится на этапе интеграции науки и бизнеса, а публичный сектор в будущем должен ограничить свою активность до случаев временной поддержки.

Наблюдающийся успех предприятий, находящихся в BPN-T, свидетельствует об успешном внедрении концепции «умного города», которая приносит пользу жителям.

**Ключевые слова:** Triple Helix, гибридные институты, научно-технологические парки, «умный город», Польша

**JEL:** H70, N94, O12, O31, P48

YULIA SLOBODYANIK\*  
LYUDMYLA CHYZHEVSKA\*\*

---

## **The Contribution of Supreme Audit Institutions to Good Governance and Sustainable Development: the Case of Ukraine**

### **Introduction**

The acceptance in September 2015 by UN member countries of the Agenda for sustainable development up to 2030 gave governments a task to develop and execute the strategies that have to combine economic growth promotion, social inclusion, environmental protection and handling the problems driven by climatic changes. The Agenda represents 17 goals that include 169 targets encompassing the main problems of humankind at the present stage (poverty, hunger, education, health, disparity, water resources, energy, ecosystems, etc.).

Achieving goals for sustainable development entirely depends on efforts made by states that agreed upon them as well as on the effectiveness of strategies, plans and programs developed. Apart from substantial financial resources, this will require concerted action of governments, civil society, private sector and other parties concerned. Hence, one of the fundamental premises of achieving Sustainable Development Goals is insuring of an effective, accountable and transparent government control.

UN recognizes the prominent role of Supreme Audit Institutions (SAIs) in this process. In appropriate resolutions the General Assembly of the UN recommends to pay great attention to institutional potential development and independence of SAIs and recognizes their role in encouraging good governance, improving accounting systems in the public sector, and promoting knowledge and best practices related to public accounting and auditing.

---

\* Yulia Slobodyanik – professor at Kyiv National Economic University, Audit Department; e-mail: yslobodyanik@gmail.com

\*\* Lyudmyla Chyzhevska – professor at the Zhytomyr State Technological University, the Department of Accounting and Auditing; e-mail: chizhev@ztu.edu.ua

According to the president of EUROSAI Arno Visser (2015), joining efforts and exchanging best practices of SAIs of different countries could enable to make public audit a useful tool to improve management methods and structures that will change our globalized world for the better. Thus, conducting the research and exchanging best practices in public audit development are currently important tasks for all UN member countries.

The object of the paper is to analyze the institutional capacity of Accounting Chamber of Ukraine at present and to estimate its potential contribution to good governance and sustainable development.

## **1. The institutional capacity of the Accounting Chamber of Ukraine**

### **1.1. Transformation of control system**

The functioning of any public finance supreme control body depends largely on government control system and on the socio-economic system of a state. Ukraine as well as most post-soviet countries have some special aspects of supreme control body formation and functioning. The modern public finance control system is based on peculiarities of the control system that Ukraine got from the former USSR. The lack of private ownership in the USSR discouraged proper audit development as it was in other countries. State planning and regulatory bodies governed the economy and they controlled all economic agents.

Objective lack of demand for other types of control not only discouraged the practice but also the theory of audit. As a result, Ukrainian specialists were unprepared to implement new types and forms of control after the declaration of independence and switch to market conditions of economic management. Remoteness from world developments made it impossible to use the experience of leading foreign specialists and other countries' experience in this area. This resulted in theoretical and practical backwardness in control and audit.

The fundamentals of independent outside control of public finance in Ukraine were established in 1996 when the Constitution of Ukraine was approved. The fundamental law determined principles of equitable and impartial social wealth distribution between citizens and communities on which the budgetary system is built and assured publication of government budget income and expenses. In 1996 the Accounting Chamber was also formed and it became the public finances outside control standing body.

In the mid 1990's thorough investigations appeared which suggested the need to reconsider the control system model of the country that was inconsistent with current challenges (Bilukha 1994; Shevchuk 1998). In the early 21<sup>st</sup> century the number of research studies on the internal (corporate) control organization and methodology (Napadovska 2000; Kalyuha 2002) as well as on public finance control system at the macro level (Drozd 2004; Simonenko et al. 2006; Mnich

**THE CONTRIBUTION OF SUPREME AUDIT  
INSTITUTIONS TO GOOD GOVERNANCE  
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT:  
THE CASE OF UKRAINE**

**Abstract**

The effective, accountable, and transparent financial control of the government plays a crucial role in Sustainable Development Goals achievement. Supreme Audit Institutions (SAIs) are able to enhance the accountability of state administrative bodies towards society for utilized resources and the performance results. Building the capacity of the SAIs, sharing foreign experience and international cooperation in this field will favor good governance development and advancing its rules in different countries. The paper presents the institutional capacity of the Accounting Chamber of Ukraine and estimates its potential contribution to good governance and sustainable development.

**Keywords:** public audit, financial control, good governance, sustainable development, transparency

**JEL:** H83, M42

**WKŁAD NAJWYŻSZYCH ORGANÓW KONTROLI  
FINANSOWEJ W SKUTECZNE ZARZĄDZANIE  
I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ  
(NA PRZYKŁADZIE UKRAINY)**

**Streszczenie**

Skuteczna, odpowiedzialna i przejrzysta kontrola finansowa rządu odgrywa kluczową rolę w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju. Najwyższe organy kontroli mogą zwiększyć odpowiedzialność administracji państwowej wobec społeczeństwa za wykorzystywane zasoby i wyniki działalności. Wzmocnienie zdolności najwyższych organów audytu, wymiana doświadczeń i współpraca międzynarodowa przyczynią się do rozwoju skutecznego zarządzania i promocji jego zasad w różnych krajach. W artykule rozpatrzono potencjał instytucjonalny Izby Obrachunkowej Ukrainy we współczesnych warunkach i przedstawiono ocenę jej potencjalnego udziału w efektywnym zarządzaniu i zrównoważonym rozwoju.

**Słowa kluczowe:** audyt publiczny, kontrola finansowa, skuteczne zarządzanie, zrównoważony rozwój, przejrzystość

**JEL:** H83, M42

## **ВКЛАД ВЫСШИХ ОРГАНОВ ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ И СБАЛАНСИРОВАННОЕ РАЗВИТИЕ НА ПРИМЕРЕ УКРАИНЫ**

### **Резюме**

Эффективный, ответственный и прозрачный финансовый правительственный контроль играет ключевую роль в достижении целей сбалансированного развития. Высшие контрольные органы могут увеличить ответственность государственной администрации перед обществом за используемые ресурсы и результаты деятельности. Укрепление потенциала наивысших контрольных органов, обмен опытом и международное сотрудничество способствуют развитию эффективного управления и продвижению его правил в разных странах. В статье рассматривается институциональный потенциал Счетной Палаты Украины в современных условиях и дается оценка ее потенциальному участию в эффективном управлении и сбалансированном развитии.

**Ключевые слова:** публичный аудит, финансовый контроль, эффективное управление, сбалансированное развитие, прозрачность

**JEL:** H83, M42

ANDRZEJ CZYŻEWSKI\*

## W dyskursie o kwestii agrarnej (na kanwie książki J.S. Zegara pt. *Kwestia agrarna w Polsce*)<sup>1</sup>

Każdy, komu bliski jest rozwój ekonomii rolnej jako subdyscypliny w obrębie ekonomii, nie przejdzie obojętnie wobec ostatniej książki Józefa S. Zegara poświęconej kwestii agrarnej w ogóle, a w szczególności w Polsce. Jako dzieło wpisuje się ona w jubileusz 100-lecia niepodległości Polski, a ściśle jej wsi i rolnictwa. Wcześniej miałem już okazję wypowiedzieć się na temat prac prof. J.S. Zegara na łamach „Ekonomisty”, m.in. że są one jak „struktura kryształu”, mając na uwadze harmonię podziału treści, jej głębię, precyzję wypowiedzi i oddech perspektywy – tak niezbędny, by dzieło określić unikatowym (Czyżewski A. 2013). Nie pomyliłem się. Tak jest i tym razem, przy czym dochodzi umiejętność wplecenia realności rolnictwa i wsi w Polsce na przestrzeni dziejów w to, co jest ogólne i jest sednem kwestii agrarnej jako przedmiotu ogólnego poznania, poprzez analizę historycznie zmieniających się cech i relacji. Uznaję, że gdy mowa o realności tego, co ogólne, to mam prawo uznać, iż rzecz jest o uniwersaliach, gdy zaś wchodzi w grę analiza określonych działań, zachowań, idei, a więc substancjalność treści ogólnych, to mowa o konkretyzacji. W przytoczonym dziele te dwa elementy występują proporcjonalnie i w logicznym następstwie podziału treści, zgodnie z zasadą wywodzenia szczegółu z twierdzeń ogólnych.

Konstrukcja taka pozwala na eseistyczną wypowiedź w kilku tematach: *po pierwsze*, czy problem kwestii agrarnej traktować jako uniwersalny czy specyficzny, zaś dylemat, czy jest to kwestia historycznie nowa, czy ta sama, ale nie tak samo się przejawiająca, uznać za faktyczny czy pozorny; *po drugie*, czy model industrialnego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich uznać za mający swój kres ekonomiczny (granice) ze względu na jego determinanty i skutki, czy wciąż otwarty z uwagi na kreację postępu technicznego i określoną politykę państwa; *po trzecie*, czego uczy historia rodzinnych gospodarstw rolnych w Polsce? Zapewne tworzy wyzwania, ale jakie, i które z nich są uniwersalne (ponadczasowe), a które specyficzne, związane z historycznie zmieniającymi się uwarunkowaniami. Łączy się z tym problem, jaką politykę względem rolnictwa i wsi powinno prowadzić państwo i jaka jest jego rola we współczesnym rozwiązywaniu kwestii agrarnej.

Zgadzam się z tezą, że „kwestia agrarna to złożony problem teoretyczny o rozległych skutkach praktycznych, powodowany przez różne sposoby jej rozwiązywania. Jest wielowymiarowa – nie daje się ująć skalarnie, ma wiele przejawów różniących się w zależności od stadium etapu rozwoju, jak też od punktu widzenia – ujęcia” (Zegar 2018, s. 11). Co

---

\* Prof. dr hab., dr h.c. Andrzej Czyżewski – prof. Uniwersytetu Zielonogórskiego, prof. emerytowany UE w Poznaniu; e-mail: kmigz@ue.poznan.pl

<sup>1</sup> J.S. Zegar, *Kwestia agrarna w Polsce*, Wydawnictwo IERiGŻ PIB, Warszawa 2018, 406 ss.

LIDIA DANIK\*

---

## **Konferencja naukowa „World Economy 2019: Learning from the Past and Designing the Future” (Kolegium Gospodarki Światowej SGH, Warszawa, 9–10 maja 2019 r.)**

W dniach 9–10 maja 2019 r. w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „World Economy: 2019 Learning from the Past and Designing the Future”, zorganizowana przez Kolegium Gospodarki Światowej SGH oraz Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Handlu Zagranicznego SGPiS/SGH „Korporacja HZ”. Projekt realizowany był wspólnie z Narodowym Bankiem Polskim w ramach programu edukacji ekonomicznej. Honorowego patronatu udzieliło temu wydarzeniu Polskie Towarzystwo Ekonomiczne.

Konferencja była częścią obchodów 70-lecia Kolegium Gospodarki Światowej (dawniej Wydział Handlu Zagranicznego) Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie oraz uhoonorowaniem jubileuszy jego wybitnych profesorów: Adama Budnikowskiego, Elżbiety Dulinieć, Tomasza Gołębiowskiego, Jolanty Mazur, Ryszarda Rapackiego, Dariusza Rosatiego oraz Andrzeja Sznajdra, których dorobek w znaczącym stopniu przyczynił się do rozwoju polskiej nauki w dziedzinie ekonomii i zarządzania.

Konferencja zgromadziła ponad 400 uczestników z kilkunastu krajów, reprezentujących krajowe i zagraniczne ośrodki naukowe, doktorantów, studentów, absolwentów Wydziału Handlu Zagranicznego SGH oraz przedstawicieli biznesu. Przedmiotem debaty były teoretyczne i empiryczne problemy współczesnej ekonomii i biznesu międzynarodowego. Dyskusje toczono podczas sesji plenarnych i równoległych, dyskusji panelowych, sesji plakatowych, debat absolwenckich i studenckich.

Zarówno naukowcy, jak i liderzy biznesu szczególnie dużo uwagi poświęcili etyce oraz kwestiom społecznym wpływającym na kształt współczesnej gospodarki. Jako pierwszy głos w tej sprawie zabrał prof. Sándor Kerekes (Corvinus University of Budapest), doktor *honoris causa* SGH. Jego wykład pt. „Co jest niemożliwe? Cele zrównoważonego rozwoju jako zawiłe problemy” dotyczył celów zrównoważonego rozwoju i możliwości ich realizacji. Prof. Kerekes zwrócił uwagę na to, że ludzkość już od kilku dekad bezskutecznie szuka rozwiązania problemów takich jak zmiana klimatu, erozja bioróżnorodności czy ograniczenie ubóstwa. Wszystkie one należą do tzw. zawiłych problemów, które charakteryzują się tym, że nie dają się definitywnie sformułować; trudno jest określić, gdzie i kiedy zostały one rozwiązane; trudno ocenić, czy ich rozwiązanie jest właściwe – mówi się raczej o tym, czy jest ono lepsze

---

\* Dr hab. Lidia Danik – Kolegium Gospodarki Światowej, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie; e-mail: Lidia.DANIK@sgh.waw.pl



**Marcin Piątkowski, *Europe's Growth Champion. Insights from the Economic Growth of Poland*, Oxford University Press, Oxford 2018, 400 ss.**

Książka znanego ekonomisty średniego pokolenia, pracownika Akademii im. L. Koźmińskiego oraz MFW i Banku Światowego, jest pracą wielowymiarową. Niewątpliwie jest ambitną próbą pokazania procesów rozwojowych polskiej gospodarki w bardzo długim horyzoncie czasowym. Tego typu prace osadzone są w poważnej tradycji badań nad rachunkami narodowymi w przeszłości, której głównym przedstawicielem był nieżyjący już Angus Maddison (1926–2010), najpierw pracownik OEEC i OECD, po 1978 r. wieloletni profesor Uniwersytetu w Groningen<sup>1</sup>. Badania tego typu stanowią obecnie główny nurt historii gospodarczej, zwłaszcza w ujęciu dążącym do zapewnienia możliwie najszerszej płaszczyzny porównawczej w skali globalnej. Wśród czołowych badaczy można wymienić chociażby Stephena Broadberry z London School of Economics<sup>2</sup> i Jana Luitena van Zandena z uniwersytetu w Utrechcie<sup>3</sup>. Są to oczywiście wybrane nazwiska z bardzo liczego grona badaczy mniej lub bardziej powiązanych z ilościowo zorientowaną wersją historii gospodarczej, czyli kliometrią. W opracowaniach dotyczących historii Polski mieliśmy tymczasem do czynienia z dość pokaźną luką. Najważniejszą pracę skupiającą się na wskaźnikach ilościowych napisali Anna i Grzegorz Wójtowiczowie<sup>4</sup>. Do tego trzeba dodać będące opracowaniem statystycznym wydawnictwo GUS<sup>5</sup> oraz świeże badania, niezakończone jeszcze podsumowaniem, prowadzone przez zespół badaczy z Wydziału Nauk Ekonomicznych UW wraz z historykami i ekonomistami zagranicznymi. Nieco lepiej wygląda sytuacja w powiązanej z badaniami nad wzrostem gospodarczym demografii historycznej, gdzie fundamentalną pracę stworzył Cezary Kukło<sup>6</sup>. Z powyższej konstatacji wynika, że książka Piątkowskiego jest pracą potrzebną.

Poza inspiracjami kliometrycznymi, autor w oryginalny sposób czerpie z dorobku drugiego znaczącego dla anglosaskiej historii gospodarczej nurtu badawczego, jakim jest neoinstytucjonalizm. Głównym pomysłem służącym do periodyzacji polskich dziejów gospodarczych i społecznych jest dokonany przez Daroną Acemoglu, Simona Johnsona

---

<sup>1</sup> Zob. np. A. Maddison, *The World Economy – a Millennial Perspective*, OECD, Paris 2001; tenże, *The World Economy – Historical Statistics*, OECD, Paris 2003; tenże, *Contours of the World Economy, I – 2030 AD*, Oxford University Press, Oxford 2007.

<sup>2</sup> Zob. S. Broadberry i in., *British Economic Growth 1270–1870*, Cambridge University Press, Cambridge 2015. Broadberry był również współredaktorem kliometrycznej historii gospodarczej Europy: S. Broadberry, K. O'Rourke, *The Cambridge Economic History of Modern Europe*, Cambridge University Press, Cambridge 2010.

<sup>3</sup> Zob. J.L. van Zanden, *The Long Road to the Industrial Revolution. The European Economy in the Global Perspective, 1000–1800*, Brill, Leiden 2009; tenże i in. (red.), *How Was Life? Global Well-being since 1820*, OECD, Paris 2014.

<sup>4</sup> A. Wójtowicz, G. Wójtowicz, *Dlaczego nie jesteśmy bogaci? Dystans gospodarki polskiej do zachodnio-europejskiej*, CeDeWu.pl, Warszawa 2009.

<sup>5</sup> *Zarys historii Polski w liczbach. Społeczeństwo. Gospodarka*, GUS, Warszawa 2012.

<sup>6</sup> C. Kukło, *Demografia Rzeczypospolitej przedrozbiorowej*, DiG, Warszawa 2009.

***Rynek firm pożyczkowych w Polsce. Teoria i praktyka***, red. nauk. Iwona Jakubowska-Branicka, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2018, 334 ss.

Nakładem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego ukazała się monografia naukowa pod redakcją prof. dr hab. Iwony Jakubowskiej-Branickiej pt. *Rynek firm pożyczkowych w Polsce. Teoria i praktyka*. Zespół autorski, poza panią redaktorką, socjologiem z UW, tworzyli: prof. dr hab. Elżbieta Mączyńska (ekonomista, SGH, Prezes Zarządu PTE), dr hab. Adriana Mica (socjolog, UW), mgr Maria Bernat (socjolog, radca prawny, doktorantka UW), dr Aleksandra Herman (antropolog kultury, UW), dr hab. Jolanta Arcimowicz (socjolog, UW), mgr Filip Cyuńczyk (doktorant UW), mgr Maciej Frąszczak (ekonomista, SGH), mgr Paulina Spałek (ekonomista, doktorantka SGH). Książka została wydana w ramach projektu „Dlaczego paraformalność działa. Dyfuzja ‘chwilówki’ w Polsce”, sfinansowanego ze środków NCN (nr grantu DEC-2013/11/B/HS6/01506) i realizowanego przez Instytut Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego. Monografia składa się z wprowadzenia oraz 10 rozdziałów, bibliografii, informacji o autorach, a także, co warto docenić, indeksu nazwisk i indeksu rzeczowego. Rozdziały książki są następujące:

1. Czy anomalia jest hybrydą? Półformalne i parabankowe instytucje w sektorze finansowym;
2. Puryfikacja anomalii: parabankowe i inne pozabankowe instytucje finansowe w sektorze finansowym;
3. Analiza regulacji prawnych dotyczących sektora parabankowego – firm pożyczkowych;
4. Struktura i dynamika pozabankowego sektora pożyczkowego w Polsce;
5. Parabanki i pożyczki krótkoterminowe („chwilówki”) w dyskursie prasowym i w badaniach opinii publicznej;
6. Metodologia badania;
7. Funkcjonowanie firm pożyczkowych na polskim rynku finansowym. Wyniki badania metodą „tajemniczy klient”;
8. Profil klienta firm pożyczkowych;
9. „Chwilówkowe” pożyczki pieniężne w kontekście ekonomii behawioralnej i regulacyjnych funkcji państwa;
10. O demokracji i wykluczeniu społecznym.

Biorąc pod uwagę polski rynek wydawniczy i literaturę przedmiotu poświęconą wyłącznie rynkowi pożyczkowemu, recenzowana książka jest trzecią monografią naukową w Polsce na ten temat<sup>9</sup>.

Podjęcie problematyki pożyczek pozabankowych w Polsce należy ocenić pozytywnie, ponieważ rynek ten w ostatnich kilku latach dynamicznie się rozwijał na skutek wprowadzenia przez KNF rekomendacji „T” ograniczającej dostępność bankowych kredytów detalicznych, w tym kredytu konsumenckiego. Jego rozmiary na koniec 2017 r. szacuje się na 6,4 mld zł udzielonych pożyczek, na 3,2 mln liczbę obsługiwanych klientów, a liczbę zawartych umów pożyczki pozabankowej na 4 mln sztuk. Dawało to udział w rynku finansowania konsumenckiego (*consumer finance*) według wartości umów ok. 4%, a według liczby umów ponad 20%. Dane te potwierdzają, że o ile w ujęciu wartościowym, w związku z relatywnie niskimi kwotami udzielanych pożyczek, sektor pożyczkowy odpowiada

<sup>9</sup> Pierwsza monografia to: K. Waliszewski, *Rynek pozabankowych pożyczek konsumenckich w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2017, a druga to: A. Gemzik-Salwach (red.), *Klienci instytucji pożyczkowych i ich ochrona*, CeDeWu, Warszawa 2017.

Tylko prenumerata zapewni  
regularne otrzymywanie  
czasopisma

# EKONOMISTA

## Warunki prenumeraty

- **Wydawnictwo Key Text**

Zamówienia na prenumeratę na 2019 r. oraz na sprzedaż egzemplarzową należy składać na stronie: [www.ekonomista.info.pl](http://www.ekonomista.info.pl) lub wysłać zamówienie na adres [wydawnictwo@keytext.com.pl](mailto:wydawnictwo@keytext.com.pl) z podaniem dokładnych danych.

Ceny na 2019 r.: **359,10 zł** – prenumerata krajowa wersji drukowanej,  
**361,62 zł** – prenumerata w wersji elektronicznej (PDF),  
**580,50 zł** – prenumerata wersji łączonej (druk + PDF),  
**59,85 zł** – jeden numer w wersji drukowanej,  
**60,27 zł** – jeden numer w wersji elektronicznej (PDF),  
**96,75 zł** – jeden numer wersji łączonej (druk + PDF).

Zamówienia na prenumeratę przyjmowane są na okres nieprzekraczający jednego roku. Cena prenumeraty za okres obejmujący kilka numerów (niepełny rok) jest wielokrotnością ceny jednego numeru. Prenumerata rozpoczyna się od najbliższego numeru po dokonaniu wpłaty na rachunek bankowy Wydawnictwa nr: 64 1160 2202 0000 0001 1046 1312

Egzemplarze drukowane wysyłamy ekonomiczną przesyłką rejestrowaną, spersonalizowane PDF-y na podany w zamówieniu adres e-mail.

Wydawnictwo Key Text sp. z o.o., ul. Sokołowska 9/410, 01-142 Warszawa  
tel. +48 22 632 11 36, kom. +48 665 108 002

- **Garmond Press S.A.** – [prenumerata.warszawa@garmondpress.pl](mailto:prenumerata.warszawa@garmondpress.pl), +48 22 837 30 08
- **Kolporter S.A.** – [pren-kold@kolporter.com.pl](mailto:pren-kold@kolporter.com.pl), +48 22 35 50 471 do 478
- **RUCH S.A.** – [prenumerata@ruch.com.pl](mailto:prenumerata@ruch.com.pl), +48 22 693 70 00, +48 801 800 803

Ekonomista 2019, nr 4, s. 393–508  
Cena 60,27 zł (w tym 23% VAT)